

BIJSTAND BLIJFT GROEIEN

HET STERKST IN DE GROTE GEMEENTEN

Vrijdag, 16 september 2011

Groeit de bijstand in alle gemeenten? Waar is de stijging het sterkst? De laatste resultaten vindt u hier.

CBS-cijfers bijstandsuitkeringen geanalyseerd

Eind augustus heeft CBS de nieuwste cijfers over de bijstand gepubliceerd. Daaruit bleek dat in de eerste helft van 2011 het aantal bijstandsuitkeringen met ruim 11.000 is toegenomen. Dat is een toename van 3,6%. Daarmee wordt 2011 het derde jaar op een rij dat het aantal uitkeringen stijgt. Onderzoeksbureau APE heeft de CBS-cijfers uitgesplitst naar gemeentegrootte, regio en bestandsontwikkeling in voorgaande jaren. Zo worden soms grote verschillen tussen gemeenten zichtbaar.

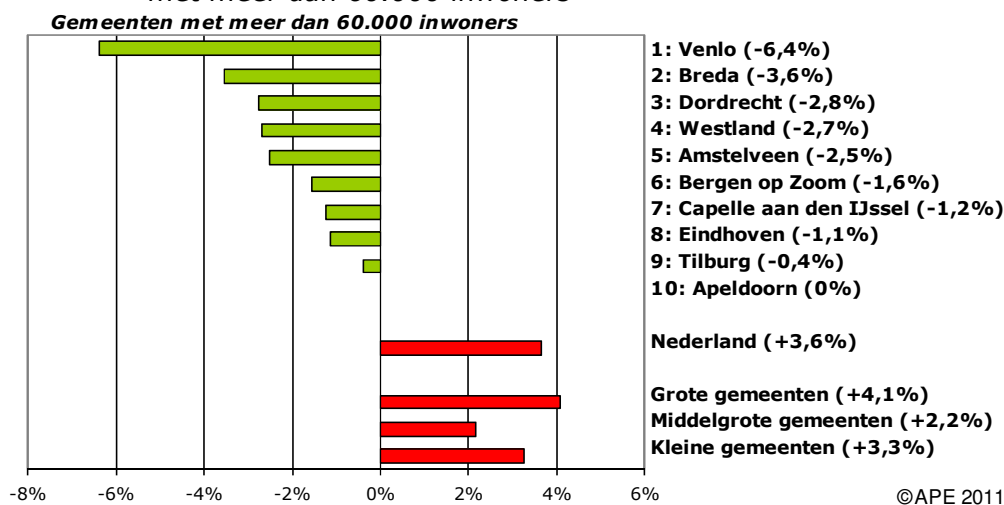
De uitsplitsing laat zien dat in de eerste helft van 2011 de stijging in de grotere gemeenten (+4,1%) sterker is dan in de middelgrote (+2,2%) en de kleine gemeenten (+3,3%). In het zuiden blijft de stijging duidelijk achter bij het gemiddelde (+0,8%). Ook in de grensgemeenten (+1,1%) is de stijging minder dan landelijk. Gemiddeld is de bijstandsgroei iets sterker in gemeenten waar in de jaren voor de crisis de bijstand sterk daalde.

De resultaten van afzonderlijke gemeenten vindt u op onze website www.ape.nl.

Bijstand stijgt met 3,6% in eerste halfjaar 2011

De stijging van de bijstand die begon in 2009, voortduurde in 2010, zet in de eerste helft van 2011 door. Gemiddeld groeit de bijstand in de eerste zes maanden van 2011 met 3,6% (zie grafiek 1). Maar dat is een gemiddelde. In negen van de grotere gemeenten is de bijstand in 2011 niet gegroeid, maar gedaald. In Venlo (-6,4%) was daling het sterkst. Maar ook Breda (-3,6%), Dordrecht (-2,8), Westland (-2,7) en Amstelveen (-2,5%), hebben in de eerste zes maanden van 2011 een gunstige ontwikkeling laten zien.

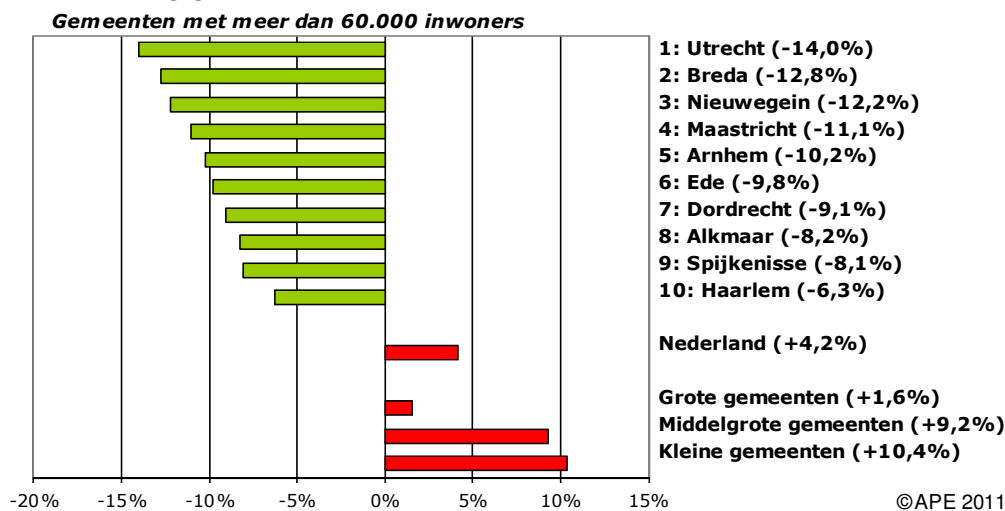
Grafiek 1: *De 10 sterkste dalers in de eerste helft van 2011; gemeenten met meer dan 60.000 inwoners*

Kredietcrisis fruikt de ambities van het bestuursakkoord

Halverwege 2011 is de periode van het bestuursakkoord bijna verstreken. In de voorbije 4,5 jaar van het akkoord is het aantal bijstandsuitkeringen per saldo met 4,2% gestegen (zie grafiek 2). Het schema van de gemeentelijke ambities mikte op een daling van -25% in vijf jaar. Eind 2008 lagen de gemeenten nog op koers, maar daarna gooide de kredietcrisis roet in het eten. In de loop van 2009 zijn de gemeenten achter geraakt op het schema, die achterstand is in 2010 toegenomen en neemt in 2011 verder toe. In enkele individuele gemeenten is, ondanks de crisis, in de akkoordperiode de bijstand per saldo gedaald. Bij de grote gemeenten was de daling het sterkst in Utrecht (-14,0%), Breda (-12,8%) en Nieuwegein (-12,2%). Echter, gemiddeld over alle grote gemeenten is de bijstand in de akkoordperiode met 1,6% gestegen. Bij de middelgrote (+9,2%) en de kleine gemeenten (+10,4%) is de gemiddelde toename in de voorbije akkoordjaren zelfs nog sterker.

Grafiek 2: *De 10 sterkste dalers sinds het bestuursakkoord (tussen ultimo 2006 en medio 2011; gemeenten met meer dan 60.000 inwoners*

Gevolgen van de kredietcrisis en het bestuursakkoord

Betekent de bestandsgroei nu dat voor de gemeenten het aanvankelijk verwachte macrovoordeel van het bestuursakkoord wegvalt? Ja, voor een groot deel is dat zeker het geval. Weliswaar is afgesproken dat het ministerie het macrobudget aanpast als het bestand vanwege conjuncturele tegenvallers hoger uitvalt, maar hierbij geldt een eigen risico voor de gemeenten van 12.500 bijstandshuishoudens. Het eigen risico betekent dat het rijk voor de eerste € 165 mln. van de conjuncturele tegenvallers geen compensatie biedt in de vorm een hoger macrobudget. Dat voordeel is in elk geval weg. Maar er is meer.

Verlies in 2010

Het definitieve macrobudget 2010 (WWB en WIJ) is vastgesteld op € 3.823 mln. Dat is € 354 mln. lager dan de macro-uitgaven voor 2010, die (gesaldeerd voor ontvangsten) op € 4.177 mln. uitkomen. Daarmee was 2010 het eerste jaar dat de gemeenten gezamenlijk meer uitgaven dan SZW aan budget ter beschikking stelde. Het verlies komt doordat de volumestijging in werkelijkheid veel groter is geweest dan de stijging waarop SZW het macrobudget heeft gebaseerd.

Het macrobudget voor 2010 is gebaseerd op een volumestijging van 3% (over heel 2010, ten opzichte van 2009). Het stijgingspercentage voor het macrobudget is volgens de afspraken in het bestuursakkoord niet gebaseerd op de werkelijke groei, maar wordt berekend op basis van een door

het Centraal Planbureau (CPB) opgestelde rekenregel. Die regel geeft aan hoe de omvang van het WWB-bestand (inclusief WIJ) zal veranderen als de omvang van de werkloosheid verandert. Voor de berekende omvang van het WWB-bestand in 2010 is de omvang van de werkloosheid in 2008, 2009 en 2010 bepalend. Hierbij wordt voor de werkloosheid van 2010 gerekend met een voorspelling. In werkelijkheid is het bijstandsvolume in 2010 gestegen met 9%. Dat is drie keer zo veel als het met de rekenregel berekende stijgingspercentage.

Opnieuw verlies in 2011

Het nader voorlopige macrobudget WWB en WIJ voor 2011 is vastgesteld op € 3.804 mln. Hierbij gaat SZW, op basis van de rekenregel, uit van een bestandstoename (van 2010 op 2011) van minder dan 1%. Omdat het bestand alleen al in de eerste helft van 2011 met 3,6% is toegenomen, kunnen we veilig aannemen dat over heel 2011, de macro-uitgaven opnieuw hoger zullen zijn dan het budget. Dus ook in het laatste jaar van het bestuursakkoord lijden de gezamenlijke gemeenten hoogstwaarschijnlijk verlies. Hoeveel precies valt nu nog niet te zeggen.

'Rekenregel deugt niet'

Overigens verschillen rijk en gemeenten van mening over de interpretatie van de afspraken uit het bestuursakkoord. De gemeenten menen dat de verhogingen van de macrobudgetten voor 2010 en 2011 onvoldoende compensatie bieden voor de economische crisis. Zij verwijzen daarbij onder meer naar het beroep op de WIJ dat vanwege de crisis veel hoger uitvalt dan eerder door het ministerie is voorspeld. De gemeenten vinden dat de afgesproken rekenregel de gevolgen van de economische crisis sterk onderschat (het rapport van APE hierover vindt u via de link [Macrobudget 2010](#)). Het ministerie daarentegen houdt vast aan de afgesproken rekenregels.

Stijging 2011 het sterkst in de grote gemeenten

In tegenstelling tot voorgaande jaren is in de eerste helft van 2011 het aantal bijstandsuitkeringen juist in de grote gemeenten het sterkst gestegen: +4,1% (Grafiek 1). In de middelgrote gemeenten (30.000 tot 60.000 inwoners) en kleine gemeenten groeiden de bestanden gemiddeld met respectievelijk +2,2% en +3,3%. Maar dit zijn gemiddelden. Grafiek 3 laat bijvoorbeeld zien dat in 15% van de grote gemeenten in 2011 de bijstand niet is gestegen, maar juist gedaald.

Stijging 2011 minder in het zuiden

In het zuiden (+0,8%) blijft de stijging in de bijstand in de eerste zes maanden van 2011 achter bij die in de rest van het land (zie Grafiek 3). Toch is ook in het zuiden in bijna een kwart van de gemeenten het bestand met meer dan 5% gestegen.

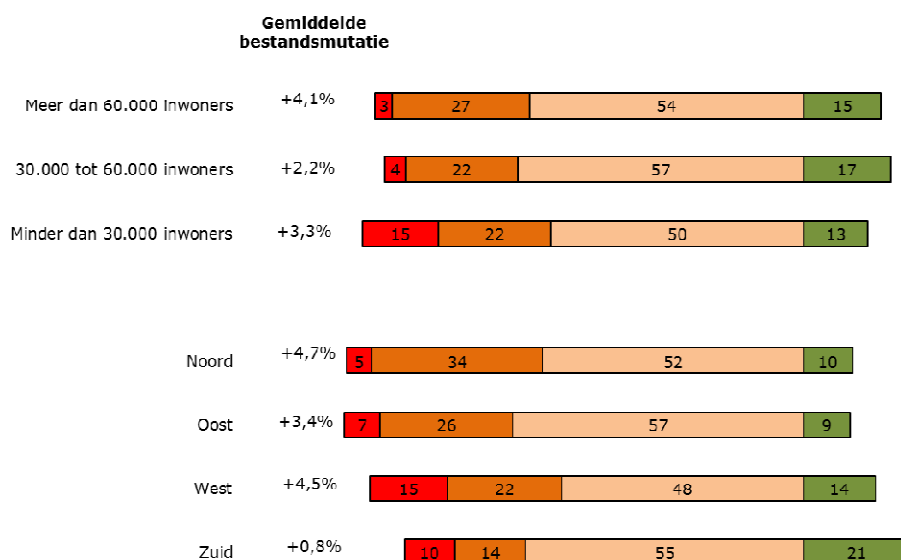
Stijging 2011 minder in grensgemeenten

Het aantal bijstandsuitkeringen is in de grensgemeenten in 2011 minder sterk gestegen dan in de overige gemeenten. De gemiddelde stijging van het volume bedroeg daar 1,1% in de eerste helft van 2011, tegen 4,4% voor de overige gemeenten (zie grafiek 4, alleen gemeenten met meer dan 60.000 inwoners).

Stijging 2011 hangt samen met daling vóór de crisis

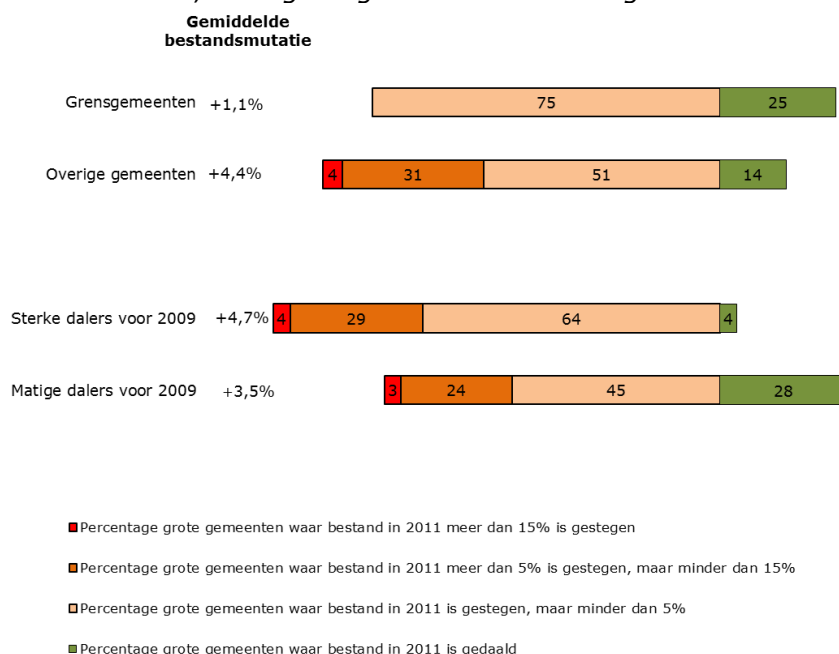
De stijging in de eerste helft van 2011 hangt samen met de sterke daling in de jaren voor de kredietcrisis (zie grafiek 4). Grote gemeenten die in de jaren vóór 2009 sterk zijn gedaald (sterker dan gemiddeld), hebben gemiddeld een sterkere stijging (+4,7%) dan gemeenten waar de daling voor de crisis achterbleef bij het gemiddelde (+3,5%). In die laatste groep bevinden zich ook veel meer gemeenten waar het bestand in de eerste helft van 2011 is gedaald in plaats van gestegen.

Grafiek 3: *Procentuele verdeling gemeenten naar bestandsontwikkeling tussen ultimo 2010 en medio 2011, naar grootteklasse en landsdeel*

- Percentage gemeenten waar bestand in 2011 meer dan 15% is gestegen
- Percentage gemeenten waar bestand in 2011 meer dan 5% is gestegen, maar minder dan 15%
- Percentage gemeenten waar bestand in 2011 is gestegen, maar minder dan 5%
- percentage gemeenten waar bestand in 2011 is gedaald

Grafiek 4: *Procentuele verdeling gemeenten met meer dan 60.000 inwoners naar bestandsontwikkeling tussen ultimo 2010 en medio 2011, naar grensgemeenten en daling vóór 2009*

Bronnen en definities

De overzichten geven de procentuele veranderingen van het aantal huishoudens met een bijstandsuitkering in de eerste helft van 2011 (tussen 1/1/2011 en 30/06/2011), in de periode van het bestuursakkoord (tussen 1/1/2007 en 30/06/2011) en in de jaren sinds de invoering van de WWB (tussen 1/1/2004 en 30/06/2011). Voor de gemeente-indeling is de stand op 1 januari 2011 gebruikt.

De cijfers zijn afkomstig van het CBS. De berekende percentages kunnen iets afwijken van de cijfers die de gemeenten zelf bijhouden. Meestal is dit het gevolg van de bewerking die het CBS uitvoert op de volumecijfers die de gemeenten aanleveren.

Een gemeente behoort tot de sterke dalers voor de kredietcrisis als het aantal bijstandsontvangers in de periode 2004-2008 sterker is gedaald dan gemiddeld.

De overzichten hebben betrekking op WWB- én WIJ-uitkeringen. Niet inbegrepen zijn de uitkeringen IAOW, IOAZ, Bbz en WWIK. Het gaat uitsluitend om uitkeringen levensonderhoud (dus geen bijzondere bijstand) en

uitkeringen aan huishoudens onder de 65 jaar. Het betreft uitkeringen aan thuiswonenden, dus niet aan mensen die in instellingen of inrichtingen verblijven. De gepresenteerde cijfers zijn gecorrigeerd voor veranderingen in de bevolkingsomvang. Dit betekent dat een gemeente met een stabiel aantal uitkeringen en een groeiende bevolking op de lijst tot de dalers gerekend wordt. Vanwege afrondingsfouten hanteren we een ondergrens van 90 bijstandshuishoudens. Gemeenten met minder bijstand vallen buiten de vergelijking.

Voor verdere toelichting kunt u contact opnemen met Maaïke van Asselt of een van haar collega's (wwb@ape.nl of 070 – 311 48 55).